

Epeso zeñgât ekap Paulonâ kulemgum ziñgip.

Mâsop den.

1 ¹Paulo nâ Anutugât sâtkât Yesu Kristogât Aposolo orâwanjâ Epeso kamânâñ Yesu Kristogât kâmut nânjâm pâlâtâñ kwâkjañgâm kâtigem ândime, zeñgât ekap zi kulemgum ziñgan.

²Ibâniñ Anutu sot Kembunij Yesu Kristo, zekâren gâbâ tânzâñgozâñgoj sot um lumbe zeñgâren zimbap.

Anutuñjâ mârumjan sumbemgât siñgi kwatniñgip.

³Kembunijâ Yesu Kristo, zâkkât Ibâ Anutu, zâkjâ sumbemân gâbâ siñgi âlipkât mâsop topnjâ topnjâ Kristogât opnjâ niñgip. Zorat nen sâm âlip kwâkjañgânat. ⁴Zâk mârumjan hân mân muyageibân nen zâkkât mâteñjan um hâlalu sot tosanij buñ kinatkât Kristogât siñgi kwatniñgip. ⁵Zâkjâ umijâ gâsânâñgomjâ kânjan nânjî zeipkât Yesu Kristogât opnjâ nan bârarâp utnatkât sâm kâtigem niñgip. ⁶Zikjâ nanjañgât opnjâ tânzâñgozâñgojâ sângân buñ niñgipkât sâm sâtâre okjañgânat.

Yesugât gilâmjanandâ sângânnij meip.

⁷Nanjâ Yesu, zâkkât gilâmjanandâ sângânnij meipkât tosanij gulipkukuj muyageip. Anutugâren gâbâ tânzâñgozâñgoj, zorat nânjindâ imbanjâ opmap. ⁸Zâkjâ imbanjâ patâ tânnâñgoip. Tânnâñgom nânjânâñgâ bonjâ sot top nânjânâñgâñjâ niñgip. ⁹Oi ziknjik den kânjan nânjî âlip oi itâ mem kwânâñgip. Zo itâ sâm muyageip. Den zo mârumjan ekapjoot zeip. Den zo itâ, ¹⁰“Narâkjâ nânjâwan, zo gâtâm mâte oi Kristoñâ a sot kut njai njai hânân sot sumbemân zo mâpotziñgâmjâ kâukzij sot patâzinjâ upap.”

¹¹Anutuñjâ kut njai njai aksik umjañgârâk sâm kâtigem muyageziñgâmap, zâk mârumjan niñgit nânjâm Kristogât opnjâ nen zâkkât a ambân gakârâpñâ utnatkât sâip. Oi nen siñgi âlipkât bonjâ minatkât sâip. ¹²Zorat op kândon Kristogâren nânjâm pâlâtâñ kwâkjañgâm ândimen, nen Anutu sâm sâtâre okjañgâm ândinat.

¹³ Zen yatigâk zâk sot pâlâtâj urâwe. Zen den bonjâ nânjâne zorânjâ kubikzinji Yesugâren nânjâm pâlâtâj kwâkjañgâne Anutuñjâ undipnâ Tirik Kaapum ziñgip. Anutuñjâ Tirik Kaapum niñgâbapkât mârum sâm kâtigeip. ¹⁴ Sumbemân zarindâ kut ñâi ñâi niñgâbap, zorat undipniñjâ Kaapum niñgip. Anutu kutsingijañgât sâtâre patâ muyagibapkât zâkkât arâpjâ neñgâren Kaapumjâ kubikkubik nep zo tuum nañgâbap.

Sinji âlip zeñgâren zimbapkât Pauloñjâ ninâu sâip.

¹⁵ Zen Kembu Yesu nânjâm pâlâtâj kwâkjañgâm Kembugât sinji a buku otziñgâme, zorat den sinji nânjâwan. ¹⁶ Zorat nâ zeñgât op narâk dâp nânjâmñjâ Kembugâren sâiwap sâm, sâm âlip kwâkjañgâman.

¹⁷ Kembunjâ gâsuziñgipkât yatâ opman. Oi narâk dâp zeñgât op ninâu itâ sâm dukuman.

Kembuniñjâ Yesu Kristo, zâkkât Anutu, Ibâ, âsakjâ neule mariñjâ, zâkjâ Kaapum ziñgi zorânjâ nânjânâñgâ ziñgâm Kembugât topnâ sâm muyagei nânjâm birañbi. ¹⁸ Oi umziñjânâñgâri Kembujâ gâsuziñgâm sumbemgât sinji kwatziñgip, zorat nânjâm, nânjâm kwâtâtibi. Oi Kembugât arâpjâ zen sumbemân kut ñâi ñâi âsakjâ neulejoot ziñgâbap, zorat nânjâne bon upap. ¹⁹ Oi nânjâm pâlâtâñjoot, neñgâren imbañjâ patâ zorânjâ nep tuumap, zorat topnâ nânjâbi. ²⁰ Imbañjâ zorat bonjâ igâwe. Zorânjâ Kristo mumujan gâbâ mâñgim diim sumbemân zâim Anutugât âsanñjâ bongen pâip. ²¹ Oi a kutâ sot sumbem a, a top top imbañâñjoot zeñgât a kâukzijâ pâipkât hânâr sot sumbemân kotsiñgi ziap, zorânjâ koi giap. Narâk zirenâk buñjâ. Zo yatâ zem zâimâmbap.

²² Anutuñjâ a sot kut ñâi ñâi aksik Kristogât ombejan zâmbamjâ kâukzij upapkât sâm kâmut gakârâp neñgât kembuniñjâ kwânâñgip.

²³ Zâkkât kâmut zo kiñjâ bikñjâ oindâ giniñgâm neñgât kâuknij op ândiapi. A sot kut ñâi ñâi dâpniñjanâk niñgi meindâ dâp op âimap.

Mârumjan laj gulip ândiwen.

2 ¹ Zen mârum bâlij top top opñjâ um mumujâ op ândiwe. Ka Kristoñjâ mumujan gâbâ mâñgizingi ândie. ² Mârum zen hân a zeñgât mâtâp lâñj ândim âi wâke zeñgât a kutâ, Satañ, zâkkât sât lum ândiwe. Narâk ziren zâkjâ sinji âlip den ku a mam otziñgi ândie. ³ Nen mârum zeñgât tobât yatâ op ândim sâkkât sot um nânjânâñgâniñjangât den lum ândim a nâmbut yatâ Anutugât kukjañgât bonjâ muyaginatkât sinji op ândiwen.

Anutuñjâ mâñginingâmñjâ sumbemgât sinji sâip.

⁴ Yatâ op ândiwen. Ka Anutu zâk umjâ gâsum birajningipkât buku otniñgip. ⁵ Bâlijâniñjangât op um mumujâ op ândiwen, nen Kristo sot mâñginingip. (Zen nânge. Umâlepjañgât op kubikniñgip.) ⁶ Zâk

Yesu Kristo sot mânjiniŋgâm zâk sot ârândâj a kuta tâtarân tâtnatkât sumbemân nâmbarip. ⁷Itâ tuyagibapkât oip. Tânzâŋgozâŋgojanjât gom sambe, zo Yesu Kristo umâlepjanjât op mâbâlakjêm niŋgâbap. ⁸Zen nânge. Zâk tânzâŋgomijâ nânngâm pâlâtâŋziŋgât op kubikzinjip. Zo ziijanjât buŋâ. Anutu umâlipjanjât op sâŋgân buŋ yatâ otzinjip. ⁹Nep ñâi tuuwegât yatâ otzinjâbap, zo buŋâ. Zorat a ñâinjâ sâkjâ mem zari mân dâp upap. ¹⁰Nen Anutugât bikjân gok. Zâk Yesu Kristogâren tuyageningip. Oi mâtâp âlipjanjât nep tuum ândinatkât Anutuŋâ sâm niŋgip. Mâtâp zo mârum kubigipkât zoren lâŋ ândinat.

Barin gokjandâ kamânân gawe.

¹¹Mârumijan um kâtik ândiwe, zorat nânngâm ândibi. Zen Yuda a buŋâ, kamân ñâin gokjâ. Oi Yuda a zinjâ kwabâ kwaranjâmijâ ândiweŋâ kwabâ ulin sâm dâzâŋgomarâwe. ¹²Narâk zoren Kristo buŋ ândiwe. Oi Isirae a zen Anutugât kâmut ândine zen kwande ândiwe. Isirae a zen Anutu sot târotâro opjâ zâkkât singi den mem ândine, zen Anutu kârum bet bâsaŋ ândiwe. ¹³Narâk ziren ko zen barin ândiweŋâ Yesu Kristogâren târokwap Kristo gilâmjajngât op kamânân ândie.

Yesuŋâ kâsa koi gei um kânok urâwen.

¹⁴Yesu zikjâk lumbeŋâniŋ ândimap. Zâk a nakjâ zagât osetniŋjan kâsa op pâke kâtik zeip, zo kândanjâ Isirae a sot hân ñâin ñâin gok minduniŋgi kâmut kânok urâwen. ¹⁵Zâkñâ Yuda neŋgât pâke den zeip, zo tâmbetnâŋgobapkât imbaŋâ zemjanjip, zo koi geip. Oi a kâmut zagât nekât kinkin gebagân kâmut uŋjakjâ kânok zâk zikjâk tuyagem kin lumbeŋâ tuyageip. ¹⁶Zâk poru nagân moibân a nakjâ zagât zo bonjâ kânokgâk mâpotniŋgâm Anutu sot buku utnatkât kâsa koi geip. ¹⁷Oi zâk gamjâ barin ândiwe sot kamânân ândiwen, nen lumbeŋgât singi den dâtnâŋgoi nânngâwen. ¹⁸Oi nen aksik zâk sot pâlâtâŋ urâwengât Kaapum kânok mem Ibâ mâte okjanjâmen.

A nen Kembugât namâ yatâ utnat.

¹⁹Zorat op narâk ziren zen kwande mân ândie. Zen Kembugât singi a nâmbutnjâ zen sot Anutugât kamân mariŋ op Anutugât kâmut oppâ zâkkât namâ op ândie. ²⁰Namâ zorat tandâ Aposolo sot Propete. Zinjâ laniŋgâne ândien. Ka Yesu Kristo ko kunkunnij uap. ²¹Zâkkâren ajâ ajâ târokwâindâ Kembugât hâlalu namâ tuyagem zâimmap. ²²Kaapumijâ Epeso kamânân ândie, zen yatik târokwatziŋgi Anutugât namâ ue.

Kembuŋâ den tikjâ zeip, zo Paulo sâm tuyagem pindip.

3 ¹Zorat opjâ Paulo nâ Yesu Kristogât tâk namâ a op ândian. Nâ hân ñâin gok zengâren singi âlip nep tuum ândimangât tâk namin

nâbane ândian. ²Zen nágât siŋgi nâŋgâwe. Anutu tânzâŋgozâŋgoŋangât op zeŋgâren siŋgi âlip nep tuubatkât sâm nigip. ³Sâm nimjâ tik den sâm muyagem nigip. Den zorat pâŋkâno kulemguan. ⁴Kristogât den tikjâ zeip, zo ek nâŋgâman. Zen den zi sâlápkuŋjâ nágât yatâ nâŋgâbi. ⁵Den tik zeip, zo a mârum ândiwe, zeŋgâren mâñ sâm muyageip. Narâk ziren ko tirik Aposolo sot Propete neŋgâren Kaapumjâ sâm muyageip. ⁶Den tik zeip, zo itâ. A hân ɻâin ɻâin gokjâ, zen siŋgi âlip nâŋgâmjâ lum Yuda a nen sot kâmut kâno k op Yesu Kristogât op siŋgi den zorat bonjâ ârândâŋ minat.

⁷Oi siŋgi âlip zorat kore a ândibatkât Anutujâ umâlepjâŋgât imbaŋjâ patâ nigip.

Den tikjâŋgât bonjâ Yesuŋâ muyageip.

⁸Nâ Kembugât siŋgi a nâmbutjâ ombeziŋan a gigijâ op ândiman. Ka laŋ Kristogâren umgât gom sambe mâñ igikjâ ziap, zorat den a hân ɻâin gokjâ sâm muyagem ziŋgâbatkât Kembuŋjâ sâm nigip. ⁹Anutujâ a sot kut ɻâi ɻâi muyageniŋgipjâ den tik pâi zeip, zo narâk jâ narâk jâ mâñ sâm muyagem ândeip. Ka narâk ziren Anutujâ zo sâm muyagemjâ den zorat bonjâ sâm muyagem zen sot a nâmbutjâ aksik patâ dâzâŋgobatkât saip. ¹⁰Narâk ziren Anutujâ kâmut gakârâpjâ neŋgâren nâŋgânâŋgâjâ bonjâ mâbâlakjei kulem top topjâ muyagei sumbem a sot a imbaŋâzijoot sumbemâñ ândie, zen ek naŋgâbi.

¹¹Anutu zâk mârum hân mâñ muyageibâñ den sâm kâtigeip, zorat bonjâ Kembuniŋjâ Yesu Kristo sâŋgongoi gem muyageip. ¹²Oi zâk jâ mâtâp mem niŋgi nâŋgâm pâlâtâj kwap keŋgât buŋ Anutu mâté okjâŋgâmen. ¹³Zorat nâ itâ dâzâŋgua nâŋgânek. Nâ zeŋgât op sâknam kwâkjan ândia umzij mâñ yâmbâribap. Buŋjâ. Zen zorat nâŋgânetâ âlip upap.

Paulo zâk Epeso a zeŋgât op ninâu sâip.

¹⁴⁻¹⁵Zorat op ko sumbemâñ sot hânâñ a kâmut ândien, niiŋjâ Ibâ bonjâ, zâkkâren pindijsâm zeŋgât op ninâu itâ sâman. ¹⁶Anutu zâk sâi Kaapumjâ umgât gom sambe imbaŋjâ muyagem ziŋgi umzij lâmbat kâtigibap. ¹⁷Oi Kristo nâŋgâm pâlâtâj kwâkjanâŋgâne umzijan tâtat mâmé upap. Nak ândâŋjandâ hânâñ gei kinmap, zen zo yatâ buku orotjâ, zo gâsum kâtigem kinbi. ¹⁸Oi zen Kembugât siŋgi a nâmbutjâ zen sot ârândâŋ Kristo zâk umjâ gâsâzâŋgomap, zorat toren toren mâpot nâŋgâm kwâtâtibi. ¹⁹Oi Kristo umjâ gâsâzâŋgomap, zorâjâ a nâŋgânâŋgâzij walâmap, zo laŋ nâŋgâm biraŋbi. Oi Anutugâren umgât gom sambe piksâm ziap, zorâjâ zeŋgâren âi piksâbap. Nâ zeŋgât op yatâ ninâu sâman.

Sâtâre den.

²⁰Imbaŋjoot neŋgâren nep tuumap, zâk Anutu. Kut ɻâi ɻâi zorat nâŋgâm ninâu sâmen, zorigâk buŋjâ. Kut ɻâi ɻâi walâwalâj upapkât

kâwali tâkñajgap. Zorâj ninâu sot nângânângânij walâmap. ²¹Zâkkât op Yesu Kristogâren sot kâmurân sâtâreñjâ narâkjâ narâkjâ zem zâimâmbap. Perâkjak.

Kaapumjâ minduniñgi kâmut kânok urâwen.

4 ¹Nâ Kembugât nep tuum ândia gâsunim tâk namin nâbanetâ tap ekap zi kulemgum zingan. Zorat zen itâ nângânek. Kembuñâ gâsâzângomjâ târârak ândibigât sâm ziñgip, zorat dâbâk ândibi. ²Giginjâ sot um sânduk ândim buku orangâm hâuñjangât den mâñ sâbî. ³Oi Kaapum zâk lumbeñjangât tâkñâ mâpotziñgâm saaziñgip, zo mâñângâtpegât galem orangâm ândibi. ⁴Zen kâmut kânok. Kaapum kânok. Sumbem kânokkât siñgi, zorat siñgi kwatziñgâm diiziñgip. ⁵Kembu kânok. Nângâm pâlâtâj kânok. Too sañgon kânok. ⁶Anutu zâk Ibâniñ kânok. Zâk aksik patâ walâniñgâm kembuniñjâ op ândiap. Oi um dâp imbañjâ niñgâm um dâp tâtat mâme opmap.

Kembuñâ siñgi âlip nepkât a top top nâmbarip.

⁷Kristo zâk nep sâm niñgip dâp imbañjâ niñgâmap. ⁸Zorat Kembugât ekabân den ñâi itâ kulemguwe, ziap,

“Zâk u sumbemân zarip, narâk zoren tâk namâ a dojbeñ diiziñgâm zarip. Oi a umgât gom sambe sot imbañjâ ziñgip.”

⁹Yesu zâk u zarip, zo yen mâñ sâwe. Zâk hânâñ sot âmbi hân ombeñjan geip. Zâk hânâñ geibân gâbâ âburem zarip. ¹⁰Zâk geip, zâkñagâk sumbemjâ sumbemjâ walâm zarip. Zâk sumbem sot hân piksâm ândibapkât zarip. ¹¹Oi zâkñagâk a nep sot imbañjâ ziñgip, zo itâ. A nâmbutnjâ Aposologât nep sâm ziñgip. Nâmbutnjâ Propete zâmbarip. A nâmbutnjâ siñgi âlip mem hân ñâin âiâiñjangât sâip. Nâmbutnjâ kâmut zeñgât galem a. Nâmbutnjâ siñgi âlip kwâkâm ziñgâ a. ¹²Zo zâkkât siñgi a gakârâpjâ mem kubikziñgâm ândinatkât sâip. Kore nep zo tuugindâ Kristogât ken bet sot bonijâ lâmbatpapkât a yatâ zo nâmbarip.

Siñgi âlibân mâñ lorinat.

¹³Zo yatâ op siñgi âlip topñjâ sot Anutu nanñangât topñjâ nângâm kwâtâtem um kânok utnat. Siñgi âlibân ândim lâmbatnatkât sâip. Lâmbatnjâ Kristogât tobat yatâ op ândinat. ¹⁴Nen katep maik yatâ mâñ op ândinat. Wangât, Sarâ a ziñ um gulip kwatniñgânam upme, zorat. Sarâziñjandâ pibâ yatâ mâñ mem kâbakjenengi kâtigem kinat. ¹⁵Itâ op ândinat. Nen umnijandâ a gâsâzângom den bonijigâk dâzâñgonat. Yatâ op ândeindâ mâtâp zo mo zo tirâpnângoi zoren ândim kâuknij Kristo, zâkkâren târokwap kin lâmbatnat. ¹⁶Zâkkâren târokwâindâ sânmnijandâ sipapagoi sâknij kânok opmap. Oi torerâpjâ opñjâ imbañjâ zemniñgap sot nep sâm niñgip dâp nep tuumjâ umnjâ gâsâyagom sâk kânok lâmbatnat.

Kwakmak mân ândinat.

¹⁷Kembugât op tâk namin nâbarâwe, nâ den ñâi dâzângobâ. Um kâtik a, zen nângânângâziñ kut ñâi ñâi yenjan pane zemap. Zen ko zeñgât tobat yatâ mân upi. ¹⁸Um kâtik a, zeñgât um nângânângâziñ ñâtâtik oip. Um kâtik op Anutugât ândiândi kândâtkum ândiwe. ¹⁹Oi um nângânângâziñ buñ sii nalem laj nemijâ âkjâle sot bâliñ top top âkon buñ upme.

²⁰Epeso a, zen ândiândi yatâ ândibigât mân kwâkâm zingâwen. Kristogât topñâ sâm dâzângom ândiwen. ²¹Den topñâ kwâkâm zingâwen oi ko Yesugâren den bon ziap, zo nângâwe. ²²Zen ândiândi sângijâ kândâtkum umzijâ sângijâ âkjâle sarâ zoren tâmbetkume, zo lândim pambi. ²³Oi Kaapum nângânângâne umzij mângei ujaknjâ upi. ²⁴Oi ândiândi ujaknjâ mem ândibi, zo Anutugât tobat yatâ opñâ târârak sot hâlâlu muyageip.

Bâliñâ top top birânat.

²⁵Zorat zen sarâ birâm den bonjigâk sâm âragubi. Nen buku kânoñ ândien, zorat op yatâ utnat. ²⁶Kugân bâliñ mân upan. Kuk den mân mem ândina mirâsiñ geibap. ²⁷Satañgât tirek mân kwâpan. ²⁸Mârum kâmbu opmarâwe, zen birâm betjâ nep tuum kât nalem muyagemjâ a kanpitâ âlip tânzângobi. ²⁹Den bâliñâ lâuziñan gâbâ mân gibap. Den âlipjigâk tânagom sânetâ zorâñâ a tânzângom umzij kelikpap.

³⁰Anutugât Tirik Kaapumijâ umbâlâ opapkât diñjâ mân birâbi. Anutugât tirik Kaapum, zo zeñgâren undip pâip, ziap. Gâsuziñgâbapkât narâkjâ mâtë oi Anutujâ zo ekñâ gâsuziñgâbap. ³¹Kâsa den, um kâlak, umân pâpan den, den sârek, kuk den sot kut ñâi ñâi sumunjâ zo zeñgât osetzijan mân zimbap. ³²Zen buku opñâ âlip orañgâm tosa birâm ândibi. Anutu zâk yatik Kristogât op tosazij birip.

Bâliñâ kândâtkom ândinat.

5 ¹Zen nan bârarâpñâ op ândie, zorat Anutujâ opmap, yatik op ândibi. ²Oi buku op umzijâ gâsâyagom ândibi. Kristo zâk yatik buku otningâm neñgât oppâ ândiândijâ birip. Zo Anutujâ egi âlip yatâ oip. Kembugât singi nalem une sei nângi âlip opmâip, zo yatâ.

³Laj mâman sot kut ñâi bâliñâ, mân orotjâ sot a ñâigât kut ñâi ñâi zorat âkjâle op laj mimiñ, zorat tâtâlek den zo mân sâbi. ⁴Den ajuñjoot, den laj sâsañjâ den gân yatâ sâroken zo sâne bâliñ upap. Sâiwap den sot sâm âlip den sâne dâp upap. ⁵Zen itâ nângânek. Laj mâman a, den sumunjâ sâme. A nâmbut zeñgât kut ñâi ñâi âkjâle op laj mime. A yatâ zo, zen Kristo, Anutu umzik topñan tâtatjâ zo kârubi. A nâmbutjâ zeñgât kut ñâi ñâi zorat âkjâle op laj upme, zen a ziñ lopio

hurat kwapme yatâ Anutu kândâtkom umziŋ hângât kut ñâi ñâi zoren pane zemap.

Tik kut ñâi ñâi aŋunjoot mân utnat.

⁶Kâitzâŋgom sarâ den dâzâŋgone nâŋgâne bonjâ mân upap. Bâlinjâ top top zorat Anutu kukŋaŋgât bonjâ zo den ku a zeŋgâren muyagibap. ⁷⁻⁸Zoren zen mân betzijan mimbi. Zen mârumijan ñâtâtik sot ândiwe. Zi ko Kembugâren gam âsakjâ op ândie. Zorat âsakjâŋgât kiurâp op zâkkât tobat op ândibi. ⁹Âsakjâŋgât bonjâ muyagemap, zo itâ. Umâlip ândiândi sot târârâk ândiândi sot perâkŋjak den sâsâŋ. ¹⁰Kut zo mo zo utnam Kembuŋâ nâŋgi âlip upap mo buŋâ, zen zorat nâŋgâm sâlâpkum ikpi.

¹¹Nâmbutnjâ ñâtâtikkât kut ñâi ñâi utne mân betzijan mimbi. Buŋâ. Bâlinjâzijâ sâm kâkŋjan kwatzingâbi. ¹²Um kâtik zen kut ñâi ñâi tik upme, zo ekap ziren mân sâm muyagian. Zo sâm muyagia sâi ko aŋunjoot opap. ¹³Kut ñâi yatâ, zo sâm kâkŋjan pâindâ âsakjandâ zeri zorat topŋâ muyagibap. Oi kut ñâi muyapjâ ziap, zorâŋ âsakjoot upap. ¹⁴Zorat Kembugât ekabân den ñâi itâ ziap,

“Uman zematinjâ zaat. Mumujan gâbâ zaat. Kristonjâ âsakjâ
muyagem gibap.”

Um kâtik op nepkât narâk mân tâmbetkunat.

¹⁵Zorat op ko zen ândiândiziŋgât galem op ândibi. Oi mân nâŋgâm nâŋgâm yatâ buŋâ. Um nâŋgânâŋgâzijoot ândibi. ¹⁶Narâk ziren bâlinjandâ laj kârâm ziapkât narâk nâmbut mân birâm nep kâtigem tuubi. ¹⁷Zorat um nâŋgânâŋgâzij buŋâ yatâ mân ândibi. Nep zo mo zo utnam Kembuŋâ nâŋgi âlip upap mo buŋâ, zorat nâŋgâm sâlâpkum ikpi.

¹⁸Oi too kâtik nem um gulip orotŋâ, zo mân upi. Zo tâmbetagoagoŋgât nep. Kaapum ko nâŋgâŋgâne umziŋjan piksâi ândibi. ¹⁹Kaapumjâ mem bâbâlaŋ kwatzingi mâpâmâpâse kep mem um aŋgâŋwaŋgâ upi. Oi umziŋjan Kembugât kepŋâ mem sâm sâtâre okjâŋgâbi. ²⁰Oi Kembuniŋâ Yesu Kristogât opŋâ narâk dâp Anutu Ibâ kut ñâi ñâigât sâiwap sâm, sâm âlip kwâkŋaŋgâbi.

²¹Zen Kristo hurat kwâkŋaŋgâm umŋâ âwe kwaranjâm ândibi.

A ambân zeŋgât den.

²²Ambân zen Kembugât sât lulu ândie, yatik abârâpziŋ zeŋgât op ândibi. ²³Apjandâ ambinŋaŋgât kâukjâ uap. Zo yatik Kristo, zâk zeŋgât kâukziŋ uap. A ambân gakârâpŋâ zen kiŋ bikŋâ ândie. Oi zâk kiŋ bikŋaŋgât kubikkubik uap. ²⁴Oi kâmutnjâ Kristogât sât lumap, zo yatik ambân zen narâk dâp abârâpziŋgât den lum ândibi.

²⁵Kristo zâk umŋâ kâmut gâsuningâm buku otningip. A ziŋ zo yatik umziŋ âmbirâpziŋ gâsuzinjgâm buku otzingâbi. Kristo zâk kâmutnjâ buku

otniŋgâm neŋgât suup meip. ²⁶Zâkijâ kâmut diŋâ sot too saŋgonniŋgâm kubikniŋgi salek op Anutu mâteŋan hâlâlu kinatkât yatâ oip. ²⁷Oi kâmutjâ saŋgon kubikniŋgi hâlâlu sot tosanij buŋ sot neulenijoot mâteŋan nâmbanbapkât sâm pindip. ²⁸Oi a zen ziŋgâm galem upme, yatigâk ambirâpzij galem otziŋgâbi. ïŋâi zâk ambinjâ dâj galem upap, zo zikjâ sâk yatik galem oraŋgâbap. ²⁹A zikjâ sâk jâmân kâsa okjaŋgâmap. Buŋjâ. On galem oraŋgâm ândimap. Kristoŋjâ kâmutjâ otningâmap, zo yatâ. ³⁰Kristo zâk kâuknijâ ândiap. Oi nen kiŋ biknjâ, sâk jârjât torerâp ândiengât yatâ galem otniŋgâm ândimap. ³¹Kembugât ekabân den ïŋâi itâ ziap,

“Zorat a ïŋâiŋjâ ibâ mamjâ zâpam ambinjaŋgâren âi pâlâtâŋjâ oi zet um sâk kânok op ândibabot.”

³²Den zo den sumbuŋjâ. Den zorat topnjâ itâ nâŋgan. Kristo sot kâmut, zeŋgât op sâip. ³³Oi den zorat topnjâ ïŋâi itâ. Ap ambin, zeŋgât op sâip. A aksik zen sâkzij buku otziŋgâme, zo yatik âmbirâpzijâ buku otziŋgâm ândibi. Oi ambân zen abârâpzij hurat kwatzingâm ândibi.

Ibâ mam sot katep, zeŋgât den.

6 ¹Katep zen Kembugât op ibâ mam zeŋgât den lubi. Zorâŋjâ mâtâp âlipjâ. ²“Gâ ibâ mamgâ hurat kwatzikâm dinzik luban.” Den kâuknjâ zo Mosegât den kâtik ekabân ziap. Oi den ïŋâi itâ târokwap sâsâŋjâ, ³“Yatâ op hânâŋ narâk kârep ândim kwâtâtiban.”

⁴Ibâ zen nan bârârâpzij um kâlak muyagibegât kut ïŋâi kârâpjoot laŋ mân otziŋgâbi. Kembugât den dâzângom kubikziŋgâm galem otziŋgâne lâmbatpi.

A patâ sot kore a, zeŋgât den.

⁵Kore a zen hân a patârâpzij hurat kwatzingâm umziŋ kânok zei Kristo kore okjaŋgânat yatâ upap sâm zo yatik patârâpzij bimbi kwatzingâm zeŋgât sâtzij lum ândibi. ⁶Hân a patârâpzijâ mâté pirik otziŋgâne ziŋgitne âlip upapkât buŋjâ. Nen Kristogât kore a sâm Anutujâ mâtâp sâm ziŋgip, zo lâŋbi. ⁷Zen itâ nâŋgâbi, “Nen a zeŋgârâk kore buŋjâ.” Yatâ nâŋgâm Kembugât nâŋgâm nepzij âkon buŋ tuubi. ⁸Zen nâŋgâme. ïŋâi zâk kore a mo a patâ ândim kut ïŋâi ïŋâi âlipjâ op ândibap, zâk Kembuŋjâ hâuŋjâ yatik pindâbap.

⁹Oi a patâ zen kore arâpzij yatik galem otziŋgâm ândibi. Oi mân zâŋgom ziŋgitsâbi. Kârâpjoot mân otziŋgâbi. Kore a sot a patâ, zeŋgât patâzijâ sumbemân kembu patâ op ândiap. Zâk hâtubâtu mân otniŋgâbap, zo nâŋgâm ândibi.

Kâsa mân igikjâ ândime.

¹⁰Sâm kwâkâm sâbâ. Kembugâren târokwatne imbaŋâŋjâ zeŋgâren zei zo mem kâtigem ândibi. ¹¹Oi Anutugâren gâbâ kâmbamgât hâmbâ timbâ

mot mem ândine Satangât kâwali arâpñandâ kâitzângonam gane kâtigem kinbi.¹² Zen nângâme. Kâsarâpnij, zo hân a buñâ. Zen a mân igikñâ. Zen Sataj sot wâke gakârâpnij. Zen bâliŋ op ândime. Ijâtâtikkât nep a, a kutâ sot a imbanjâzijoot. Nen zen sot kâsa upmen.¹³ Zorat nen Anutugâren gâbâ hâmbâ timbâ mot mem kâmbam narâk, narâk bâliŋan kâtigem kirindâ kâsarâpnij ziŋ osiningâm birâm âibi.

Kâwaligât kut ɳâi ɳâi mem ândinat.

¹⁴ Nen itâ kinat. Den bonjandâ inzutnij oi mem lap ândinat. Târârak ândiândijandâ hâmbâniŋ oi akum ândinat. ¹⁵ Lumberjanjât siŋgi âlip mem kinat. Zorâŋâ kipâke gine giari lâŋ kâtigem kinbi. ¹⁶ Oi mamjâ patâ ko nângâm pâlâtâŋâ dugumniŋ oi mem kirindâ kâsa, bâliŋâ marijanjât lingip kâlauŋâ zo gâi kom kâbaknjibap. ¹⁷ Oi pindok kâtit kutjâ kubikkubik, zo kâuknijan akunat. Oi Kaapumgâren gâbâ sâu patâ, Anutugât den, zo mem kinat. ¹⁸ Narâk dâp Kaapum wâratkum Kembugâren ninâu sâm mâpâsem ândinat. Oi laŋ gulip mân ândim, âkon buŋ galem orangâm ândinat. Oi kamân dâp Kembugât siŋgi a zeŋgât op ninâu sâm ândinat.

¹⁹ Oi zen nâgât op ninâu sâm ândine Kembujâ lâunâ mem bâbâlaŋkoi siŋgi âlipkât den tik zeip, zo sâm muyagibat. ²⁰ Na zorat siŋgi sâsâŋ a ândiangât tâk namin nâbane zeman. Zen nâgât op ninâu sâne keŋgât buŋ siŋgi âlip sâm muyagia dâp upap.

Den murukñâ.

²¹ Tâk namin dap dap yatâ ândiman, zen zorat kwakpegât Tikiko, zâkñâ zeŋgâren gamñâ zorat den siŋgi otzingâbap. Tikiko, zâk bukuniŋ âlipñâ, Kembugât kore a sât lulujoot. ²² Zâkñâ neŋgât den siŋgi otzinjâm umâlep kwatzingâbapkât sâŋgongua gaap.

²³ Bukurâpnâ, Anutu Ibâ sot Kembu Yesu Kristo, zikñâ zen lumbe muyageziŋgâm nângâm pâlâtâŋzij mem kâtigei buku orangâm ândibi.

²⁴ A umzijandâ Kembu Yesu Kristo gâsum lum kâpim ândimambi, zeŋgâren tânzâŋgozâŋgoj zimbap.

Zo yatik.